

Generalitat de Catalunya

VIOLENCIES SEXUALS EN INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

Un marc de consens des d'on comprendre i abordar les violències sexuals comeses per part de nens i nois menors de 14 anys

RESUM EXECUTIU DE L'INFORME ELABORAT

PEL GRUP DE TREBALL PER COMBATRE LA

VIOLENCIA SEXUAL EN INFANTS

I ADOLESCENTS

25/11/2023

VIOLENCIES SEXUALS EN INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

L'informe parteix de les vuit denúncies d'agressions sexuals contra menors presumptament perpetrades per nois menors d'edat, molts dels quals de tretze anys o menys, entre l'estiu del 2022 i el de 2023. Arran d'aquests fets, la Generalitat constitueix un **grup format per persones expertes de diferents àmbits i representants dels diversos departaments del Govern, concretament Drets Socials, Justícia, Interior, Educació, i Igualtat i Feminismes. Durant tres mesos el grup ha compartit anàlisi i dades per comprendre l'abast i les causes d'aquestes agressions, i s'ha elaborat un informe per contribuir a comprendre la situació actual de les violències sexuals contra la infància i l'adolescència i aportar un marc orientatiu i propostes d'abordatge.**

Les persones expertes consensuen dos punts de partida de l'informe. En primer lloc, **evitar la impunitat de les agressions sexuals** i, per tant, **centrar l'abordatge en la presa de consciència, la reparació i la no-reincidència** dels nens i nois que han comès agressions. Aquest principi ha de ser compatible amb el marc legal que considera que un infant de 13 anys en avall no pot ser imputable de delictes, entre d'altres, perquè les seves funcions executives (el control emocional o la capacitat de raonament reflexiu) encara estan en maduració i, per tant, no té la mateixa capacitat d'una persona adulta per comprendre i actuar en conseqüència. En segon lloc, **garantir els drets dels infants i tenir-ne especial cura i protecció**. Això inclou protegir les nenes i noies que han estat víctimes de violències sexuals i reconèixer el fracàs col·lectiu que suposa la incapacitat de fer créixer en valors i pràctiques bàsiques de convivència als nens i nois que han perpetrat les agressions, entre d'altres.

En l'anàlisi de dades, el Grup ha detectat que les dades dels diferents departaments integrants no ofereixen una fotografia nítida sobre l'evolució del fenomen per diferències entre el que s'analiza des de cada departament i això ha dificultat analitzar causes, perfils i tendències. No obstant, davant la pregunta de si ens

trobem o no davant d'una tendència creixent, es pot concloure que **no hi ha una tendència a l'alça d'aquesta tipologia de fenomen** (agressions sexuals individuals o en grup dutes a terme per adolescents de 13 anys o menys) i que la rellevància mediàtica i social dels fets ocorreguts no respon a un augment de situacions similars sinó més aviat a una **major consciència social, visibilització i denúncia**.

Malgrat no es consideri un fenomen creixent, aquestes violències sexuals comeses per infants i joves menors de 14 anys responen a una expressió més de les múltiples facetes de les violències sexuals que ocorren tant en població infantil com adulta. Des d'aquesta òptica, les violències sexuals exercides per menors d'edat no han de fer oblidar que les majoritàries són les exercides per adults propers a l'infant.

Així, les violències sexuals comeses per joves i nens responen a una problemàtica social que té l'arrel en diversos factors que les causen, les justifiquen i les naturalitzen. És des d'aquesta perspectiva que afirmem que cal analitzar el fenomen com quelcom estructural, perspectiva que queda reflectida al llarg de l'informe a través de l'anàlisi de quatre aspectes: **les característiques canviants de l'adolescència,**

la manca i la deixadesa en l'acompanyament comunitari d'infants i adolescents, un marc cultural que normalitza la dominació d'homes sobre dones i, per últim, l'àmplia exposició a pornografia de masses de caràcter masclista en infants i adolescents en absència d'una educació integral en sexualitat adequada.

Per tal de fer front a les violències sexuals en infància i adolescència cal un doble abordatge que prevegi, en primer lloc, una mirada centrada en la **prevenció estructural** –superant, per ineficaç, la mirada individual i la punitivita– i, en segon lloc, ha d'adoptar mesures que permetin la **reparació integral** dels efectes de la violència patida, garantir els drets reconeguts, restablir el dany sense revictimització i assegurar la no-reincidència. Ambdues dimensions s'articulen de forma circular, entrecruada i en constant retroalimentació, en lloc de concebre's erròniament com un model lineal i seqüencial. Alhora, totes les estratègies de prevenció i reparació han d'adaptar-se a la infància i adolescència: utilitzar un enfocament positiu d'aquesta etapa vital, emprar les xarxes socials i les TIC com a eines d'intervenció i difusió, reconèixer els infants i adolescents com a subjectes actius en l'exercici de drets i responsabilitats fomentant el seu apoderament i evitant discursos moralistes.

En la prevenció estructural com a eina central per crear entorns lliures de violències sexuals, destaquem quatre estratègies clau:

- 1. Una veritable educació integral en sexualitat**, denunciant que en l'actualitat aquest dret està sent vulnerat perquè a hores d'ara no hi ha una implementació plena als centres educatius.
- 2. Una educació sexual digital** com a condició per fer efectiva la primera estratègia i possibilitar que infants i joves facin un ús segur dels dispositius digitals que permeten l'accés a continguts eròtics i sexuals de caràcter masclista i violent.
- 3. Un acompanyament i enfortiment de xarxes comunitàries** com a factors protectors de les violències sexuals, evitant que els potencials agressors percebin la sensació d'impunitat i permissivitat per cometre agressions sexuals.
- 4. La construcció d'unes masculinitats igualitàries** que qüestionin el privilegi dels

homes sobre la resta i que possibiliti que els nens i els nois s'emmirallin en models que potenciïn la col·laboració sobre la competitivitat, les cures i la coresponsabilització, la implicació emocional, etc.

En la reparació integral, cal tenir en compte que tota intervenció dels poders públics amb diligència deguda ha d'estar adaptada i dissenyada a les necessitats i característiques específiques de la infància i adolescència: respectar els seus ritmes i possibilitats, garantir el seu interès superior, basar-se en l'autonomia progressiva, facilitar la identificació de les seves necessitats, transmetre informació adaptada sobre serveis, recursos i drets, cuidar la seva confiança i mantenir la confidencialitat i el secret professional.

Creiem que cal fer èmfasi en tres dimensions vinculades a aquestes reparacions:

- 1. L'atenció i acompanyament d'infants i adolescents que han estat agredides**, fent especial èmfasi també al paper de la seva comunitat i de les institucions en la construcció col·lectiva de la garantia de drets, la no-revictimització i, finalment, la recuperació.
- 2. L'abordatge i recuperació d'infants i adolescents que han agredit**, especificant que cal un tracte concret i diferent al dels adults que han agredit, lluny de la punibilitat, que passi per possibilitar el canvi, la presa de consciència per part del nen o noi, la implicació en la reparació de les víctimes i, finalment, la reinserció social.
- 3. L'erradicació de les violències institucionals**, tant la victimització primària, posant el focus en el paper dels serveis d'atenció a la infància i l'adolescència en la detecció de les violències, com en la victimització secundària o revictimització, evitant la sobreexposició a les violències patides i reduint l'impacte emocional en les víctimes.

Finalment, i com a tancament de l'informe, es formula un **decàleg de propostes** per millorar l'abordatge integral d'aquestes violències. Se'n destaca la creació d'un procediment dins del Govern per millorar les dades disponibles sobre aquestes violències i compartir-les entre departaments, el desplegament d'una educació integral en sexualitat basada en estàndards internacionals, i el treball i anàlisi específic de les resistències de nens i nois davant la prevenció de violències masclistes i els discursos d'igualtat de gènere.

DECÀLEG DE PROPOSTES

1.

CREAR UN PROCEDIMENT DINS DEL GOVERN PER MILLORAR LES DADES DISPONIBLES SOBRE VIOLÈNCIES SEXUALS EN INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA I COMPARTIR-LES ENTRE DEPARTAMENTS

Un dels obstacles principals que hem constatat a l'hora d'avaluar la problemàtica és que les dades disponibles són parcials, amb criteris a voltes inconnexos entre departaments, i a més presentades de forma agregada, fet que en dificulta la comprensió i anàlisi.

En aquest sentit, posem èmfasi en la **necessitat de recollir dades que resultin significatives per entendre el fenomen**, tant des de la vessant de la víctima com des de la de l'autor (dades socials i demogràfiques com l'edat, gènere, orientació sexual, municipi de residència, origen, tipus de comportament violent o abusi...), trobant maneres de fer compatibles la privacitat de les persones amb el coneixement del fenomen i tot allò que el genera.

Tots els departaments de la Generalitat que treballen al voltant d'aquesta problemàtica (Interior, Drets Socials, Educació, Justícia, Salut i Igualtat i Feminismes), així com els dels ens locals, haurien de poder comptar amb dades de qualitat que permetin comparar i compartir coneixements per a una millor prevenció i actuació, pel que és desitjable la creació de procediments de coordinació que treballin en aquesta direcció, sigui un grup de treball o un òrgan interdepartamental.

•••••

2.

ADOPTAR UNA PLANIFICACIÓ SERIOSA, AMBICIOSA, SISTEMÀTICA I GRADUAL, AMB ESTÀNDARDS INTERNACIONALS, DE DESPLEGAMENT D'UNA EDUCACIÓ INTEGRAL EN SEXUALITAT

És fonamental incorporar l'educació integral en sexualitat

de forma plena als centres educatius, des de la petita infància fins la finalització de l'educació obligatòria, i fet-ho de manera que interactui amb famílies i educació no formal. Perquè el desplegament de l'educació integral en sexualitat arribi veritablement a totes les noies i els nois, a tots els nens i les nenes, i no es quedi en una simple declaració d'intencions o en un programa de poc abast, cal adoptar una planificació seriosa, ambiciosa, sistemàtica i gradual, que tingui en compte les limitacions existents i la molt baixa formació en aquest tema de la gran majoria d'adults, docents inclosos, així com l'estesa mirada masclista en diversos graus, i que incorpori els **criteris tècnics del sistema de Nacions Unides** en el disseny, la implementació, el seguiment i l'avaluació. Fem notar que, en absència d'aquesta educació estructurada, es dona una educació inconscient i tàcita –marc cultural masclista, pornografia, grups d'iguals...– que contribueix a mantenir les violències sexuals.

Adoptar un estàndard internacional d'EIS ha de permetre no només explicitar com es pretenen assolir els objectius que es proclamen i fer-ne el seguiment i avaluar-ne l'impacte en base a criteris consensuats i avalats pel sistema de Nacions Unides, sinó també poder comparar-nos, emmirallar-nos i aprendre d'altres països.

•••••

3.

ANALITZAR LES RESISTÈNCIES DELS NOIS DAVANT LA PREVENCIÓ DE VIOLÈNCIES MASCLISTES I LA IGUALTAT DE GÈNERE

Entre els nois joves s'ha detectat un malestar creixent al voltant dels discursos d'igualtat, feministes o, fins i tot, de prevenció de violències masclistes. En aquest sentit, resultaria molt important analitzar quines resistències tenen, d'on sorgeixen, com s'alimenten per, a partir d'aquí, poder donar-hi resposta, enfocar millor les accions, i dissenyar accions preventives adaptades i coherents que permetin posar el focus preventiu en els nens i nois.

•••••

4.

**PROMOURE COMUNITATS COMPROMESES
AMB L'ERRADICACIÓ DE LES VIOLÈNCIES
SEXUALS**

La comunitat –veïnat, espais culturals, educatius i esportius, comerços...–, amb les famílies al centre de tot, són un factor clau per a la prevenció de violències sexuals i, en general, per millorar la vida als barris, pobles i ciutats. Cal trobar fórmules per **retornar a les comunitats la seva capacitat transformadora, reconèixer-les com a agents imprescindibles i capacitar-les en la prevenció** de les violències, donat que l'acompanyament comunitari és un aspecte protector davant la possibilitat de cometre violències sexuals. Això és més important encara en entorns on la pobresa i l'exclusió social es cronifiquen.

No hi ha un ingredient únic per tal d'apoderar les comunitats en aquest objectiu, però apuntem a la coordinació entre agents del territori –que inclou les administracions públiques però també el teixit social– i a la realització de campanyes de sensibilització i informació dels recursos existents en violències sexuals contra infants i adolescents.

.....

5.

**FORMAR EN PERSPECTIVA DE GÈNERE
A PROFESSIONALS QUE PARTICIPEN EN
L'ATENCIÓ A LES VIOLÈNCIES SEXUALS**

Per tal de trencar amb la violència institucional i la victimització secundària, és imprescindible que les persones professionals que atenen als nens, nenes i adolescents en situació de violència masclista –a tots nivells: social, educatiu, de salut, policial, judicial– rebin una formació específica i obligatòria en perspectiva de gènere i, específicament en violències sexuals en la infància i adolescència. Així mateix, caldria assegurar que les persones que hagin de ser substituïdes per qualsevol motiu, ho siguin per altres que també tenen la formació i coneixements necessaris en qüestions de perspectiva de gènere.

.....

6.

**DIFONDRE ENTRE PROFESSIONALS QUE
ATENEN INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA ELS
CIRCUITS I LES CARACTERÍSTIQUES
DELS SERVEIS ESPECÍFICS D'ATENCIÓ A
NENS I ADOLESCENTS QUE HAN COMÈS
VIOLÈNCIES SEXUALS**

Entre professionals en l'àmbit de la infància i adolescència (pediatria, educació, lleure, serveis socials...) es detecta un desconeixement i confusió sobre els circuits i les característiques dels serveis específics que atenen nens/nois que han comès alguna violència sexual, especialment d'aquells serveis públics als que poden recórrer voluntàriament sense ordre judicial. En aquest sentit, caldria clarificar els recursos amb els que es compta i les seves característiques i especificitats (atenció segons edat, diversitat funcional o altres necessitats especials, tipus de violències, etc.) i assegurar-ne el coneixement per part de tots els professionals per tal de facilitar la derivació.

.....

7.

**REVISAR ELS PROTOCOLS D'ATENCIÓ A
LES VIOLÈNCIES SEXUALS DE TOTS ELS
DEPARTAMENTS**

Per tal de garantir que no hi hagi descoordinació entre els departaments de la Generalitat que atenen les violències sexuals en infància i adolescència, caldria una revisió i comparació de tots els protocols d'atenció a les víctimes i agressors de violències sexuals (sobretot des dels departaments d'Educació, Salut, Justícia, Interior, Drets Socials i Igualtat i Feminismes) per determinar si hi ha coherència entre ells i si s'està seguint una mateixa línia d'actuació.

.....

8.

FOMENTAR LES BONES PRAXIS PERIODÍSTIQUES, EN COORDINACIÓ AMB EL COL·LEGI DE PERIODISTES I EL CONSELL AUDIOVISUAL DE CATALUNYA

Els mitjans de comunicació tenen una **responsabilitat social** en prevenir violències sexuals contra els infants. Els reportatges d'alguns diaris han estat determinants per donar a conèixer casos existents d'agressions sexuals contra infants i evitar la impunitat dels qui els han perpetrat o els perpetren. Al mateix temps, l'impacte mediàtic dels mitjans de comunicació sobre els casos de Badalona han donat una preocupant sensació d'alarma social, d'excepcionalitat territorial i han facilitat **discursos estigmatitzadors** –per exemple sobre el col·lectiu gitano, tot i que diversos dels adolescents que van cometre les agressions no ho són. Per tal que els mitjans de comunicació esdevinguin aliats en la lluita contra les violències sexuals, cal que promoure i adoptar bones praxis en la divulgació de notícies d'aquest àmbit, que permetin superar estereotips i etiquetes, fomentar la cohesió social i, en definitiva, contribuir a la comprensió i prevenció d'aquesta problemàtica.

.....

9.

VALORAR LA NECESSITAT D'IMPULSAR AGUN CANVI LEGISLATIU A NIVELL CATALÀ I/O ESTATAL QUE DIFICULTI L'ACCÉS DELS MENORS A LES WEBS PORNOGRÀFIQUES

Si bé l'absència d'una educació integral en sexualitat, que inclogui una educació digital, incrementa l'impacte de l'ampli accés dels menors a la pornografia, no hi ha dubte que les estratègies del porno *mainstream* per arribar a **menors de fins a vuit o sis anys** tenen conseqüències altament perjudicials. Per això, a nivell europeu s'està plantejant la necessitat d'establir sistemes per dificultar l'accés dels menors a les pàgines pornogràfiques. Més enllà de quina sigui la perspectiva

que s'adopti per ponderar els drets que col·lideixen a l'hora de decidir la implementació d'una mesura de control d'aquest tipus, creiem que la **protecció dels drets de la infància** sempre haurà de pesar més que qualsevol altre, i que promoure algun tipus de verificació de l'edat seria una mesura més de seguretat per protegir els més petits de l'efecte nociu que per a ells té l'accés a la pornografia.

.....

10.

CONSIDERAR EL TREBALL CONJUNT AMB EXPERTS EXTERNS EN LA IMPLEMENTACIÓ DE POLÍTIQUES PÚBLIQUES PER ERRADICAR LES VIOLÈNCIES SEXUALS CONTRA INFANTS I ADOLESCENTS

Aquest grup ha estat treballant a contratemps durant tres mesos intentant fer una anàlisi acurada d'una situació extremament complexa i delicada. La urgència amb la que hem dut a terme l'encàrrec ens ha dut a unes conclusions limitades. Creiem que si haguéssim pogut comptar amb més temps, serenitat, informació i recursos, les nostres conclusions i recomanacions podrien ser més acurades, i que en qualsevol cas és bo que el Govern compti amb el **contrast de persones expertes que treballem en aquest àmbit per definir polítiques**.

.....

